

Vývoj alokácie zdrojov EÚ a ich využívanie v Slovenskej republike

Alokácia zdrojov z EÚ pre programové obdobie 2004-2006

Slovensku boli na roky 2004 až 2006 pridelené prostriedky zo štrukturálnych fondov podľa Rámca podpory Spoločenstva, ktorý tiež uvádza súvisiace prídely na Kohézny fond, ktoré pokrývajú celú krajinu, hoci netvoria jeho súčasť. Tento Rámec podpory Spoločenstva uvádza pre využitie prostriedkov EÚ tiež aj Cieľ 2 JPD Bratislava a Cieľ 3 JPD Bratislava.

Alokácia zdrojov a následné využívanie za cele programové obdobie je v:

Tabuľka č.1- Využitie prostriedkov zo ŠF oproti záväzku daného EÚ, obdobie 2004 – 2006 k 31. 12. 2014 (v EUR).

Programový dokument	Čerpanie ŠF k 31.12.2009 v EUR znížené o nezrovnalosti	Závazok 2004-2006 v bežných cenách v EUR	Podiel čerpania na záväzku 2004 – 2006 v %
	Zdroj EÚ	Zdroj EÚ	Zdroj EÚ
	1	2	3=1/2
SOP Priemysel a služby (MH SR)	164 116 299	151 210 683	108,53
SOP Ľudské zdroje	304 329 831	284 480 924	106,98
SOP Ľudské zdroje (MPSVR SR)	264 138 715	231 074 413	114,31
SOP Ľudské zdroje (MŠ SR)	40 191 116	53 406 511	75,26
SOP Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka (MPRV SR)	185 764 961	182 987 987	101,52
SOP PRV (EAGGF)	183 866 549	181 158 922	101,49
SOP PRV (FIG)	1 898 412	1 829 065	103,79
OP Základná infraštruktúra	475 338 427	422 363 452	112,54
OP ZI (MDPT SR)	238 891 027	210 844 208	113,30
OP ZI (MZP SR)	113 964 953	101 974 751	111,76
OP ZI (MVRR SR)	122 482 448	109 544 493	111,81
SPD Bratislava Cieľ 2 (MVRR SR)	38 003 596	37 032 713	102,62
SPD Bratislava Cieľ 3	39 013 237	37 118 133	105,11
SPD Bratislava Cieľ 3 (MPSVR SR)	28 630 342	25 987 180	110,17
SPD Bratislava Cieľ 3 (MS SR)	10 382 895	11 130 953	93,28
Spolu	1 206 566 351	1 115 193 892	108,19

Prameň: Správa MF SR

[http://www.monitoringfondov.eu/upload/cerpanie/mfsr/Fondy_EU\(31122014\).pdf](http://www.monitoringfondov.eu/upload/cerpanie/mfsr/Fondy_EU(31122014).pdf)

Celkové využitie fondov za Slovensko sa javí pozitívne. V štruktúre čerpania však nastáva zásadný problém. Technicky je spôsobený presunom pôvodne alokovaných finančných prostriedkov, *ale podstatou je neschopnosť ich využiť v určenej štruktúre.*

Veľmi nedostatočne sme využili možnosti využiť určené finančné prostriedky práve do oblasti vedomostnej ekonomiky, *pre projekty do vzdelávania, výskumu a vývoja. Využili sa len na cca 75%,* pod SORO Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR. Nevyužitú prostriedky sa presunuli v rámci OP do iných oblastí, len aby sa eurofondy využili.

K umožneniu nad kontrahovania teda plnenia 108,19% pristúpil platobný orgán z dôvodu eliminácie negatívneho dopadu posilňovania kurzu SKK a EUR. Reálne čerpanie však bolo na úrovni 100%.

Alokácia zdrojov z EÚ pre programové obdobie 2007-2013

Rozdelenie prostriedkov z fondov EÚ pod *Národným strategickým rámcom je nasledovné:*

Tabuľka č.2- Rozdelenie finančných prostriedkov v programovacom období 2007-2013.

Finančné alokácie 2007 – 2013 na operačné programy (ŠF a KF)	
Operačný program	Príspevok z fondov ES (EUR, bežné ceny)
ERDF a KF	
Regionálny OP	1 554 503 927
OP Životné prostredie	1 820 000 000
OP Doprava	3 160 154 595
OP Informatizácia spoločnosti	843 595 405
OP Výskum a vývoj	1 209 415 373
OP Konkurencieschopnosť a hospodársky rast	968 250 000
OP Zdravotníctvo	250 000 000
OP Technická pomoc	97 601 421
OP Bratislavský kraj	95 207 607
ESF	
OP Zamestnanosť a sociálna inklúzia	941 301 578
OP Vzdelávanie	542 728 760
Spolu všetky fondy NSRR 2007 - 2013	11 482 758 666
Európska územná spolupráca (nepatrí do NSRR) z ERDF	227 284 545

Prameň: NSRR - <http://www.nsrr.sk/narodny-strategicky-referencny-ramec-2007-2013/>

V programovom období 2007 - 2013 bol rozvoj vidieka a rybné hospodárstvo podporený z dvoch samostatných fondov (na rozdiel od programového obdobia 2004 – 2006 sú vyčlenené zo štrukturálnych fondov), a to z *Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre podporu rozvoja vidieka (EAFRD)* a z *Európskeho fondu pre rybné hospodárstvo (EFF)*. Okrem už spomínaného NSRR, ktorý má alokovanú sumu 11,48 miliárd € , je to *Národný strategický plán rozvoja vidieka (NSPRV)* a *Program rozvoja rybného hospodárstva*, s 1,9 miliardami € a *Európska územná spolupráca 206,7 mil €*.

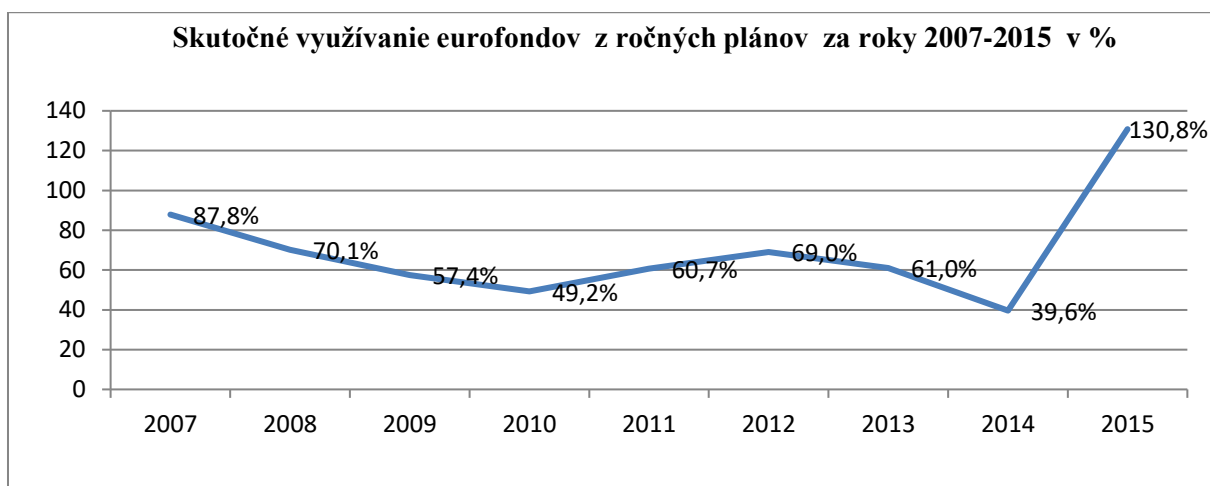
Využívanie finančných prostriedkov v priebehu celého programovacieho obdobia 2007-2013 s možnosťou ich dočerpania v zmysle pravidla n+2 do konca roka 2015 bolo veľmi nerovnomerné. Inak by sa pri premyslenej koncepcii, hlavne počas svetovej hospodárskej krízy 2008-2009 mohli v priebehu nasledujúceho roka až poldruha roka tieto projekty najneskôr k 30.6.2010 nakontrahovať „zazmluvniť“ teda schváliť jednotlivým realizátorom. *Pri priemernej realizácii projektov 2-3 roky mohli byť všetky prostriedky zo štrukturálnych fondov určené na programovacie obdobie 2007-2013 do konca roka 2013 už vyčerpané!*

Termín na predloženie posledných súhrnných žiadostí o platbu na Ministerstvo financií SR (certifikačný orgán) za programové obdobie bol do konca apríla 2016. Po následnom spracovaní a deklarovaní oprávnených výdavkov Ministerstvo spolu s potrebnou dokumentáciou predložilo celkový súhrn využitia fondov NSRR 2007-2013 Európskej komisii 31.3. 2017¹, ktorá k nej ešte môže vyjadriť pripomienky. *Nevyužitých fondov zostalom tak zatiaľ 336,35 mil. EUR, ale nakoniec ich môže byť viac.*

Vývoj skutočného využívania eurofondov a konečný stav ukazujú nasledovné dva grafy:

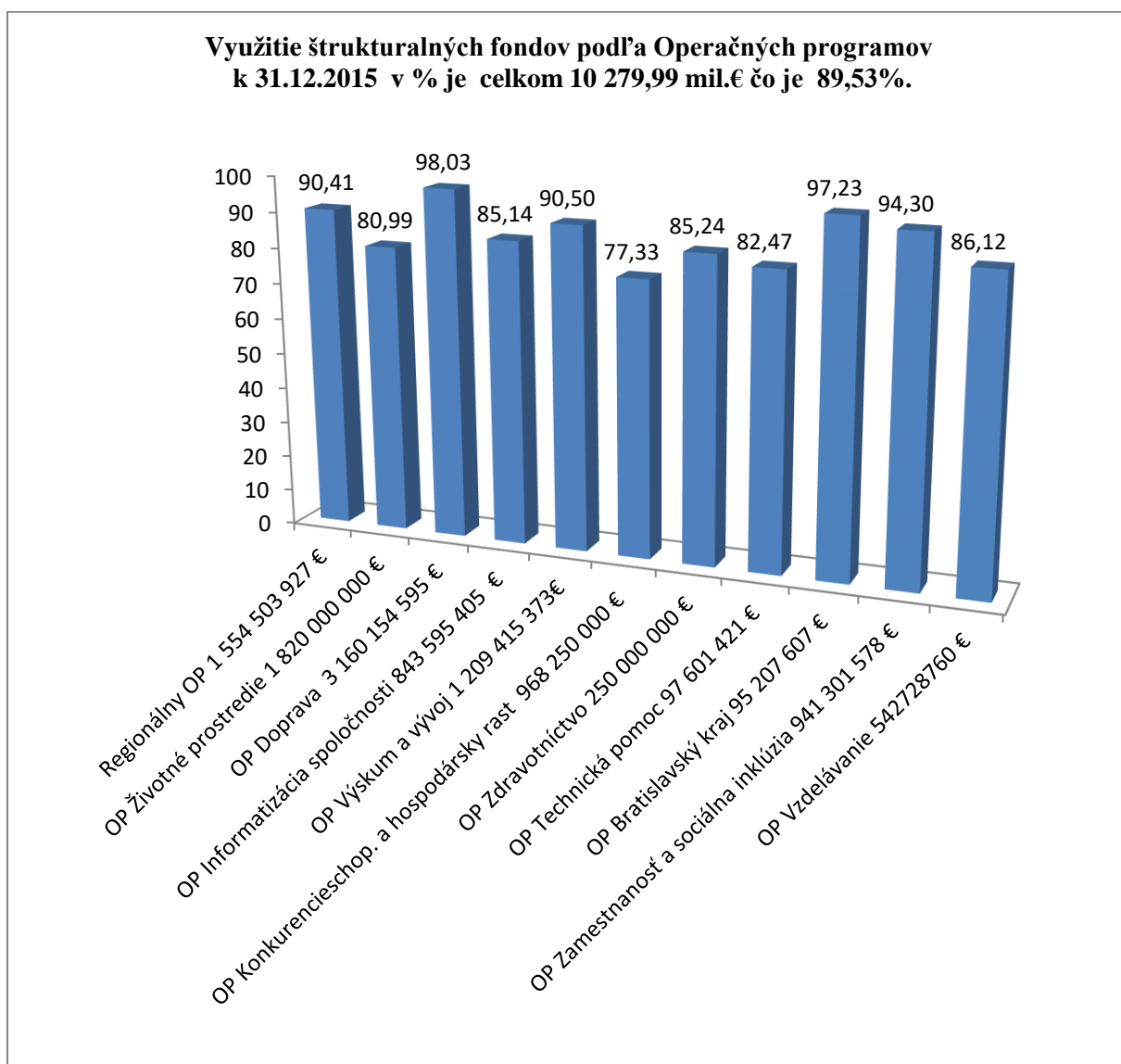
¹ OP NSRR k 31.03.2017 SR využila z celkového záväzku 2007-2013 11 482,76 mil. EUR len 11 146,41 mil. EUR. Čerpanie je na úrovni 97,07%. Finálna úroveň čerpania bude známa po uzatvorení programového obdobia zo strany Európskej komisie. <http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatId=84&NewsID=1069> ;

GRAF č. 1 - Vývoj využívania štrukturálnych fondov k ročným plánom ŠR.

Zdroj: Ministerstvo financií ; <http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=3569>

GRAF Č. 2 - Využitie ŠF NSRR 2007-2013- podľa Operačných programov

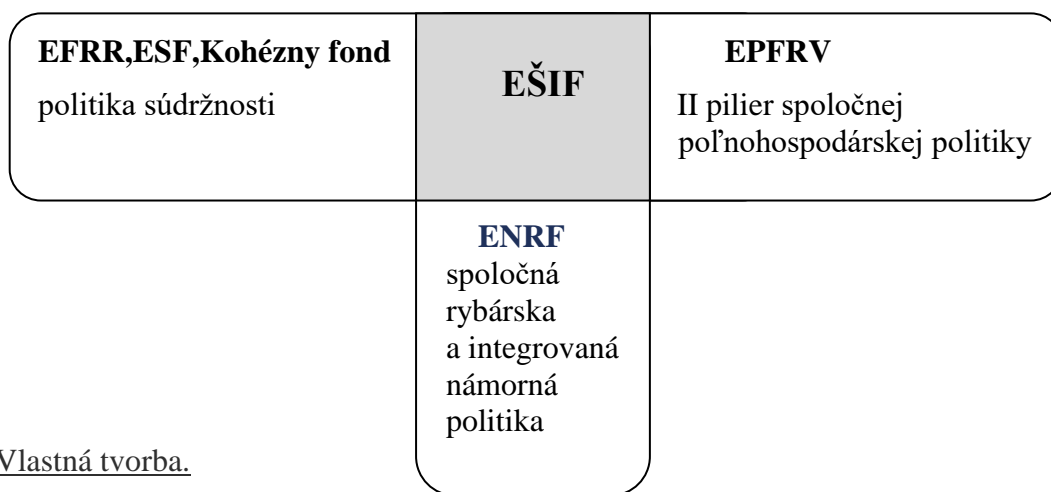

Prameň: Ministerstvo financií ; <http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatId=84&NewsID=1069>

Alokácia zdrojov z EÚ pre programové obdobie 2014-2020

V zmysle základného dokumentu *Partnerská dohoda* pre využívanie finančných prostriedkov z EŠIF v programovom období 2014-2020, pre Slovenskú republiku boli v PD v rámci Cieľa1- *Investovanie do rastu a zamestnanosti* vyčlenené prostriedky vo výške 15,260 mld. eur. Ak zahrnieme aj prostriedky z cieľa 2 - *Európska územná spolupráca*, ktoré nie sú obsahom Partnerskej dohody, tak za účelom napĺňania cieľov stratégie Európa 2020 je to celkom pre Slovensko z EŠIF 15,465 mld. eur.

Prepojenia štrukturálnych a investičných fondov s politikami EU v *Partnerskej dohode*.

Zdroj: Vlastná tvorba.

V nasledujúcej tabuľke je rozdelenie finančných prostriedkov:

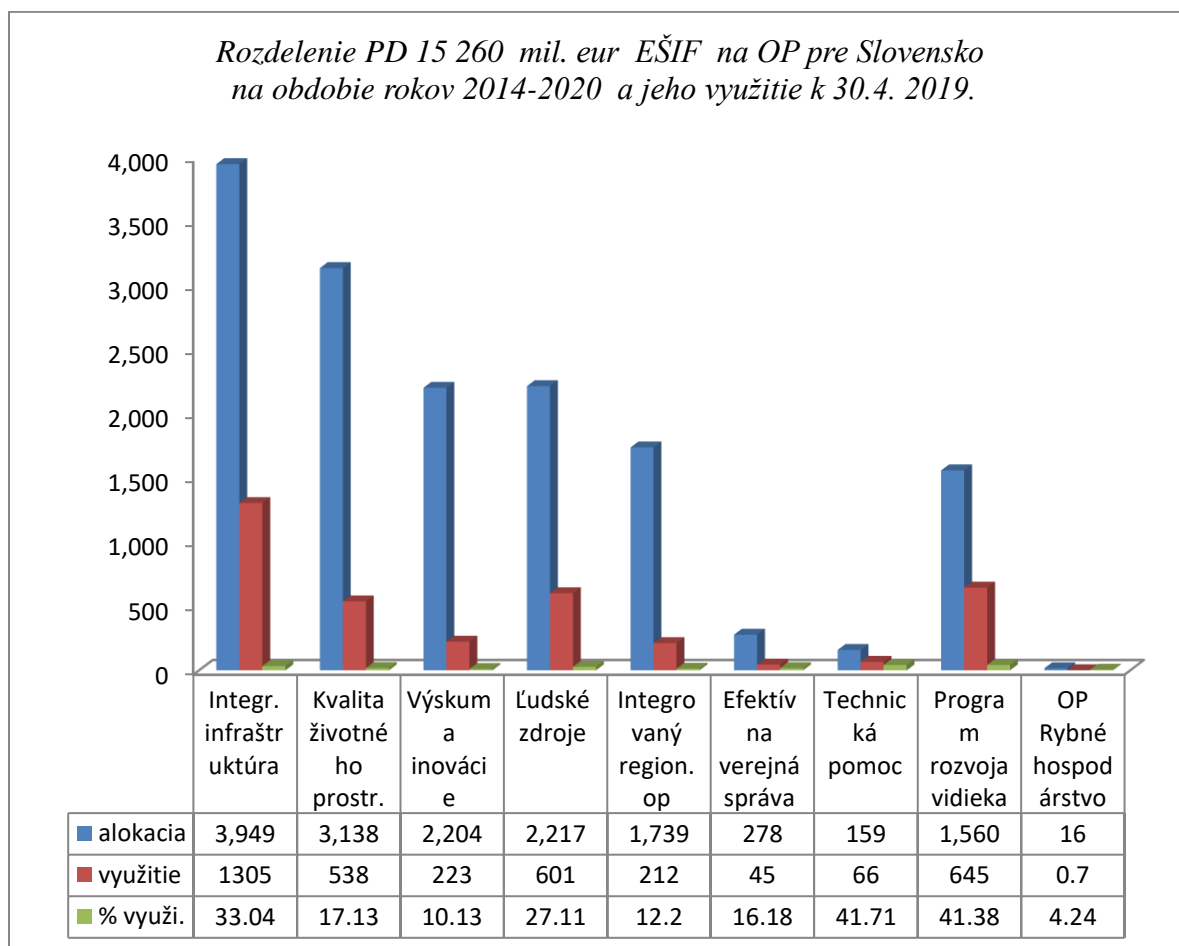
Tabuľka č. 3 - Finančné alokácie EŠIF 2014 – 2020 na operačné programy.

Operačný program	Príspevok z fondov EÚ Eur
Integrovaná infraštruktúra	3, 949 mld.
Kvalita životného prostredia	3,138 mld.
Výskum a inovácie	2, 204 mld.
Ľudské zdroje	2, 217 mld.
Integrovaný regionálny operačný program	1, 739 mld.
Efektívna verejná správa	0,278 mld.
Technická pomoc	0,159 mld.
Spolu OP pre politiku súdržnosti	13,684 mld.
Program rozvoja vidieka	1,560 mld.
Rybné hospodárstvo	0,016 mld.
Spolu Partnerská dohoda	15,260 mld.
Európska cezhraničná územná spolupráca.	0,205 mld.
Spolu EŠIF	15,465 mld.

Zdroj: Úrad vlády SR; <https://www.vicemier.gov.sk/wp-content/uploads/2019/05/Implement%C3%A1cia-E%C5%A0IF-k-30.04.2019.pdf>

Priebežné využívanie EŠIF zo zverejnenej informácie Centrálného koordinačného orgánu k 30.4.2019 sa vyvíja veľmi nepriaznivo, ako vyplýva z grafu č.3. Je viac ako polovica programového obdobia a ich využitie je v *Partnerskej dohode spolu len 3,63 mld. € čo je 23,83% z pridelenej alokácie*. Celkové využitie EŠIF je 3,653 mld. €, čo je 23,62 % . Koniec programového obdobia v súlade s pravidlom n+2 je koniec roka 2022. Pri koncepčnom prístupe sa mohlo už v rokoch 2014 - 2015 na základe rozsiahlych výziev ministerstvami, ako riadiacimi orgánmi pristúpiť k výraznému kontrahovaniu (v súčasnosti je len 57,48%) finančných prostriedkov pre prijímateľov pomoci tak, aby sa rozbehlo vo väčšom rozsahu využívanie EŠIF, čo by bola kontinuita na záver predchádzajúceho programového obdobia. Takto možno konštatovať, že polovica programovacieho obdobia vo využívaní EŠIF kopíruje nepriaznivý vývoj predchádzajúceho programového obdobia 2007-2013 a hrozí tiež, že sa všetky EŠIF nevyužijú.

Graf č. 3 – Priebežné využívanie EŠIF v programovom období 2014-2020.

Prameň: CKO <https://www.vicempremier.gov.sk/wp-content/uploads/2019/05/Implement%C3%A1cia-E%C5%A0IF-k-30.04.2019.pdf>

Bilancia príjmov a výdajov Slovenskej republiky vo vzťahu k rozpočtu EÚ

Pre hodnotenie využívania štrukturálnych fondov v jednotlivých programových obdobiach je dôležité poukázať na skutočnosť, že Slovensko aj odvádzalo finančné prostriedky do rozpočtu EÚ. Za obdobie od vstupu Slovenskej republiky do EÚ, podľa ročných *štátnych záverečných účtov*, boli celkovo do rozpočtu Slovenskej republiky prijaté príjmy z EÚ vo výške 23 960 132 tis. eur a Slovenská republika odvieďla do všeobecného rozpočtu EÚ sumu vo výške 9 911 786 tis. eur, na základe čoho *čistá finančná pozícia voči EÚ dosiahla 14 048 346 tis. eur*. Prehľad je uvedený v nasledovnej tabuľke:

Tabuľka č.4 – Príjmy a výdaje SR k rozpočtu EÚ.

Prehľad o ročných príjmoch z rozpočtu EÚ a odvodoch a príspevkoch SR do všeobecného rozpočtu EÚ			v tis. eur
Rok	Celkové príjmy	Celkové odvody a príspevky	Čistá finančná pozícia
2004	303 990	290 689	13 301
2005	704 993	485 614	219 379
2006	893 623	526 326	367 297
2007	910 838	589 800	321 038
2008	893 497	643 374	250 123
2009	1 119 659	695 726	423 933
2010	1 672 483	627 529	1 044 954
2011	2 041 093	704 656	1 336 437
2012	2 137 849	722 831	1 415 018
2013	2 185 358	825 098	1 360 260
2014	1 265 091	785 366	479 725
2015	4 288 873	695 508	3 593 365
2016	1 947 481	739 903	1 207 578
2017	1 425 572	738 045	687 527
2018	2 169 732	841 321	1 328 411
Spolu	23 960 132	9 911 786	14 048 346

Zdroj: ÚV SR; <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/23811/1>;

Záver

Význam eurofondov pre Slovensku ekonomiku umocňuje ich doterajšie využitie. Je už niečo cez pätnásť rokov od prístupového obdobia, ako Slovensko využíva prostriedky EÚ. Na

Slovensku sa z týchto fondov vybudovali nové cesty, železnice, zrekonštruovali sa námestia, školy či škôlky, zlepšila sa elektronická komunikácia so štátom, zvýšila sa vedecká a vzdelanostná úroveň Slovenska či znížila nezamestnanosť.

Ak za všeobecný cieľ kohéznej politiky pokladáme eliminovanie regionálnych disparít treba skonštatovať, že sa tento zámer doposiaľ nepodarilo naplniť, respektíve len čiastočne. V súvislosti s prínosom eurofondov pre Slovensko, ktoré sú od netto prispievateľov do rozpočtu EÚ teda od vyspelých západoeurópskych krajín treba uviesť veľmi dôležitú dlhodobú uplatňujúcu zásadu. Nesuvisí bezprostredne s eurofondami avšak s politikou súdržnosti, ktorej podstatou je regionálna politika. Firmy so zahraničným kapitálom predovšetkým z prispievateľských krajín si od roku 2003 na Slovensku zarobili 28,6 *miliardy eur*, cez dividendy poslali svojim majiteľom 19,5 *miliardy eur* a 9,1 *miliardy eur spätne investovali*.² Tieto firmy zároveň využívali od vlád SR schválené zvýhodnenie, *päťročné daňové prázdniny*. Tato tendencia pokračuje naďalej.

Vývoj plánovaného čerpania ŠF z EÚ zahrnutých ako prostriedkov do ročných plánov štátneho rozpočtu oproti skutočnému čerpaniu jasne ukazuje výrazné dlhodobé zaostávanie od počiatku programovacích období, až do jeho skončenia s výnimkou posledného roka, kedy bola snaha ich za každú cenu aj neefektívne využiť.

Vlády SR sa vo vládnych opatreniach dôsledne nezamerali na efektívne investičné porastové opatrenia cez projekty štrukturálnych fondov, resp. ich nenaplnili. Je preto opodstatnená kritika expertov v tejto oblasti ale aj ekonómov, že žiadne vlády doteraz sa dostatočne nevenovali možnosti využívať eurofondy.

Treba sa zmieniť aj ku kvalite výberu projektov a teda efektívneho využitia peňazí z eurofondov. Vo väčšej miere projekty, ktoré sú posudzované ako výnimočné podľa výberových kritérií jednotlivých ministerstiev, ako riadiacich orgánov boli zamerané obyčajne na *merateľné ukazovatele projektu a ich naplnenie bez kvality ich využitia*. Napr. *dodržiavanie stanovených termínov, správnosť zasielanej dokumentácie, priebeh verejného obstarania, zistenia z kontrol na mieste, splnenie stanovených cieľov projektu, kvalita a počet plánovaných výstupov*. V podstate len málo kritérií sa venovalo kvalitatívnemu hodnoteniu. Chýbajú také kritéria, ktoré by vyhodnocovali napr. *inovatívnosť riešenia, reálne využitie výstupov v praxi, či mimoriadny prínos k výskumu a vývoju v SR či Európe*.

Pre porovnanie, najdôležitejšími kritériami výberu v 7. Rámcovom programe na podporu výskumu a vývoja riadenom priamo Európskou komisiou v Bruseli sú napr. *vedecká, alebo*

² Firmy zo Slovenska odlievajú miliardy eur.

<http://spravy.pravda.sk/ekonomika/clanok/286895-firmy-zo-slovenska-odlievaju-miliardy-eur/>

technologická excelentnosť a potenciálny dopad prostredníctvom šírenia a využitia projektových výsledkov.

Ing. Ondrej Barič, PhD.
Predseda OZ NCEGŠ.